

УДК 327:316.422

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/1-11/11>

Андрій ШАПОВАЛОВ, асп.

ORCID ID: 0009-0004-2301-375X

e-mail: AndriiShapovalov@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Сьогодні доміняючою, яка визначає рівень глобальної та національної безпеки, є результати трансформації системи міжнародних відносин та національних і міжнародних систем забезпечення безпеки в усіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства. Одночасно відбувається руйнація існуючих систем та створення більш ефективних щодо реагування на безпекові виклики сучасності. Однією із них є система забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки. У процесі її формуванні має бути враховано низку взаємозумовлених факторів, зокрема особливості динаміки викликів інформаційно-психологічній безпеці крізь призму реалізації потенціалу деструктивних стратегічних комунікацій на національному, регіональному та глобальному рівнях і тенденції формування багатополюсного світу. Необхідність цього зумовлена передусім виникненням та впливом нових загроз інформаційно-психологічного характеру на індивідуальну, групову та суспільну свідомість.

Метою статті є визначення кола завдань щодо розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України.

Методи. У процесі дослідження означеної теми було використано системний, синергетичний, логіко-діалектичний, порівняльний, структурно-функціональний методи та метод узагальнення.

Результати. Практичне значення очікуваних наукових результатів полягатиме в тому, що отримані теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані для вирішення теоретичних і практичних завдань, пов'язаних із забезпеченням інформаційно-психологічної безпеки людини, суспільства, суб'єктів публічного управління та адміністрування в різних сферах їх діяльності як визначальної передумови забезпечення належної ефективності системи забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах державотворення.

Висновки. Вивчення інформаційно-психологічної безпеки є складною проблемою сучасного суспільства, яка потребує подальшого дослідження. Важливо визначити загрози, розробити концептуальну модель та систему заходів для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Результати дослідження та розробка концепції системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки можуть допомогти створенню ефективних стратегій та політик у сфері інформаційної безпеки, що сприятиме забезпеченню національної безпеки та стійкому розвитку суспільства.

Ключові слова: національна безпека, інформаційно-психологічна безпека, система забезпечення національної безпеки, інформаційна безпека, публічне управління, сталий розвиток.

Вступ

Розвиток інформаційного суспільства, соціальні мережі, технології штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, мобільний зв'язок вивели на безпрецедентний рівень загрози поширення негативної інформації та ведення деструктивної комунікації, мультиплікувавши кількість їх джерел та збільшивши уразливу для їхнього впливу аудиторію. Є підстави стверджувати про появу інформаційно-психологічних загроз нового покоління. Проблеми виявлення та адекватного реагування на них, зокрема, обумовлена суперечливістю сучасних процесів трансформації геополітичного та гео економічного простору, кардинальними суспільно-політичними та соціально-економічними змінами в багатьох країнах в умовах нестабільності, що впливають на міжнародну і національну безпеку. Водночас маніпулювання свідомістю людей, дезінформація стають дедалі витонченішими, оскільки використовуються новітні технології інформаційно-психологічного впливу. Так, ЗМІ фактично перетворились на засоби масової комунікації і здебільшого не дають можливості адекватно зорієнтуватися в інформаційному середовищі, оскільки зайняті боротьбою за аудиторію, використовуючи різноманітні прийоми привернення уваги.

Таким чином, інформаційне протистояння стає одним із головних засобів держав і спрямоване на ослаблення позицій конкурентів за рахунок справляння інформаційного впливу на політичну, дипломатичну, економічну та інші сфери. Це, наприклад, підтверджує пандемія COVID-19 та російсько-українська війна.

Вони, зокрема, актуалізували проблему поширення недостовірної суспільно значущої інформації у ЗМІ та інтернет-ресурсах, засвідчили зростання активності в інформаційному просторі хакерських організацій деструктивного спрямування, внесли до порядку денного суб'єктів системи забезпечення національної безпеки завдання щодо детального планування та проведення комплексних інформаційно-психологічних операцій, оскільки вказана система має бути спроможною адекватно реагувати на сучасні загрози інформаційно-психологічній безпеці людини, суспільства та держави. Тому з'являється потреба в розробці теоретичних засад системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України з урахуванням сучасного осмислення проблеми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як такої. Актуальність вирішення цього завдання зростає, оскільки вітчизняна система забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України перебуває в стадії інституціоналізації, а компетентності її складових не завжди є чітко визначеними, що зумовлює низьку ефективність її функціонування. Варто також акцентувати увагу на тому, що в Стратегії національної безпеки (введена у дію Указом Президента України від 15 жовтня 2021 р. № 685/2021), зазначається, що для досягнення інформаційної безпеки необхідно вжити заходів щодо стримування та протидії загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізації інформаційної агресії, спрямованих на підрив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення

© Шаповалов Андрій, 2024

інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства. Тож актуальність цього дослідження передусім зумовлена постійним зростанням використання інформаційних технологій та мереж, які стали невід'ємною частиною сучасного суспільства, що закономірно формує відповідні загрози, окреслені вище. Оскільки інформаційна безпека є важливою складовою національної безпеки, формування та впровадження ефективної системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки стає край актуальним завданням для держави.

Метою статті є визначення кола завдань (проблемного поля дослідження) щодо розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України.

Огляд літератури. Вивчення інформаційно-психологічної безпеки в сучасному суспільстві, особливо в контексті використання нових технологій та поширення інформації, є надзвичайно актуальним, зокрема, варто звертати увагу на виникнення та моніторинг інформаційно-психологічних загроз нового покоління. Дослідження має на меті розробку теоретичних основ для створення системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки національної безпеки України з урахуванням соціальних і політичних викликів та загроз, з якими стикається сучасне суспільство. Спинимось детальніше на результатах попередніх досліджень. Вказаній проблематиці присвячена низка праць, у яких розкриваються різні аспекти розв'язання комплексної проблеми забезпечення національної безпеки, у тому числі інформаційно-психологічної складової безпеки життєдіяльності людини, суспільства та держави (Антонюк, 2017; Бочарніков, Свешніков, Сиротенко, Коваль, Затинайко, Дергільова, Ковальчук, 2022; Братунь, 2021; Дзьобань, 2021; Криштанович, Пушак, Флейчу, Франчук, 2020; Литвиненко, 2022; Орел, Ситник, Таран, Іванова, 2023; Панченко, 2020; Резнікова, 2022; Твердохліб, 2019).

Подібні проблеми вже досліджувалися українськими та зарубіжними вченими. Однак ще залишається недостатньою велика кількість аспектів означеної проблематики. Українські дослідники, наприклад, Л. Литвиненко (2022), Д. Сушко (2017) у своїх роботах описують деякі аспекти забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, але не розглядають її як елемент національної безпеки в цілому.

При цьому значний внесок у дослідження процесів забезпечення безпеки в контексті розвитку інформаційного суспільства та окремих державно-управлінських аспектів забезпечення інформаційної безпеки зробили, зокрема, такі вітчизняні науковці, як: В. Бочарніков (Бочарніков та ін., 2022), В. Канарський (2021), М. Криштанович (Криштанович та ін., 2020), О. Литвиненко (2022), О. Левченко (2021), О. Марків (2018), Р. Марутян, А. Дацюк, Ю. Мельник (2021), П. Олещук (2019), М. Орел, Г. Ситника, Є. Таран, В. Іванова (2023), О. Панченко (2020; 2023) та ін.

Докладно досліджений зарубіжний досвід діяльності органів публічного управління на засадах інформаційної відкритості, зокрема європейської практики розроблення та імплементації інформаційної політики та сутнісні риси й характеристики інформаційної політики США, окреслені соціогуманітарні чинники

вдосконалення інформаційної політики держави в умовах викликів сучасності у роботі О. Твердохліба (2019). Так, автор наголошує, що "ухвалення рішення Урядом України щодо загальної цифровізації, цифрової трансформації, впровадження новітніх досягнень галузі інформаційно-телекомунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності, що нині починають відігравати одну з провідних ролей і перетворюється на ключовий фактор, який впливає буквально на всі суспільні процеси – від повсякденних до глобальних. У зв'язку з цим актуалізується проблематика державної підтримки щодо організації та реалізації відповідних заходів, оскільки держави, які не приділяють достатньої уваги означеному питанню, ризикують втратити свої позиції не лише в ІТ-сфері, але й інших галузях – економічній, фінансовій, гуманітарній тощо (Твердохліб, 2019, с. 7).

Також теоретико-методологічні засади розв'язання вказаної проблеми закладені в працях таких закордонних науковців, як В. Фішер та С. Арора, які, однак, аналізуючи питання інформаційної безпеки, все ж недостатньо приділяють уваги аспектам психологічного впливу та їх соціальних наслідків (Фішер, 2018; Арора, 2016), а Ю. Габермас, видатний німецький філософ і соціолог, неодноразово звертався до питань інформаційно-психологічної безпеки у своїх роботах про комунікацію та громадську сферу. Він описував способи, якими медіа та громадськість можуть впливати на формування громадської думки, а також аналізував проблеми, що виникають у цій сфері (Ю. Габермас, 2000; Habermas J., 1994).

При цьому одна з основних проблем, висвітлених у роботах Ю. Габермаса, пов'язана з тим, що сучасне інформаційне поле може бути пошкоджено (деформовано, спотворено) маніпуляціями, дезінформацією та передачею недостовірної інформації. Він припускав, що це може призвести до втрати довіри громадськості до медіа і руйнування громадської комунікації. У своїй книзі "Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство" Ю. Габермас аналізував масові комунікації та їх вплив на формування громадської думки (Ю. Габермас, 2000). Він зауважував, що медіа відіграють важливу роль у наданні інформації та стимулюванні публічного дебату, але також попереджав про можливі проблеми: концентрації засобів масової інформації в руках невеликої кількості власників, комерціалізації медіа та спотворення інформації в інтересах політичних та економічних еліт. Однак у роботах Ю. Габермаса не детально розглянуті питання інформаційної безпеки та заходи щодо запобігання їй захисту від інформаційних атак. Він сконцентрувався на аналізі структур і процесів громадської комунікації, а не на розробці конкретних заходів забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Отже, у роботах Ю. Габермаса постають важливі питання про роль медіа та громадськості у формуванні громадської думки, але потреби інформаційно-психологічної безпеки та засоби її забезпечення не були детально розглянуті. Ці питання та проблеми залишаються відкритими і потребують подальшого дослідження й розробки.

З огляду на викладене можна дійти висновку, що пріоритетні напрямки наукових досліджень комплексної проблеми забезпечення інформаційно-психологічної як складової національної безпеки України мають базуватися на ґрунтовних теоретико-методологічних засадах. Водночас, враховуючи різноманітні чинники, критерії класифікації, об'єктно-суб'єктні характеристики, джерельну основу, функціональні та інші аспекти

забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України навряд чи можливо розв'язувати проблему розробки теоретичних засад системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України без врахування та системного аналізу здобутків указаних учених.

Загалом, вивчення інформаційно-психологічної безпеки в сучасному суспільстві та її роль у забезпеченні національної безпеки є актуальною та складною проблемою. Багато вчених, як українських, так і зарубіжних, зверталися до цієї теми, але є ще багато недосліджених аспектів. Необхідно проводити подальші дослідження, розробляти теоретичні основи та систему заходів для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, зокрема з урахуванням нових технологій та соціальних викликів для сучасного суспільства. Крім того, важливо вивчити досвід інших країн.

Викладене вище визначає мету роботи, яка полягає в окресленні кола завдань (проблемного поля дослідження) щодо розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України.

Одним із завдань дослідження має бути розкриття сутності соціального явища, яке позначають поняттям "інформаційно-психологічна безпека" та виокремлення основних аспектів (підходів, передумов, механізмів тощо) її забезпечення в сучасних умовах.

Тож орієнтовно логічну схему дослідження (розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України) можна описати так:

Розкриття сутності соціального явища, яке позначають поняттям "інформаційно-психологічна безпека", виокремлення основних аспектів її забезпечення та її місця в системі національної безпеки, передусім впливу інформаційно-психологічної безпеки на стан людини (індивіда), соціальної групи та суспільства в цілому.

Аналіз історичного контексту та еволюції змісту поняття "інформаційно-психологічна безпека".

Визначення ролі інформаційно-психологічної безпеки в розвитку інформаційного суспільства.

Теоретичні основи інформаційно-психологічної безпеки, що передусім передбачає дослідження: впливу інформаційних технологій на психологічну безпеку людини (індивіда) та суспільства; значення ефективної комунікації та психологічного захисту в забезпеченні безпеки інформації; факторів, що впливають на інформаційно-психологічну безпеку, зокрема: медіа, соціальні мережі, ідеологічна пропаганда.

Розробка методологічних засад визначення та оцінювання факторів, що впливають на інформаційно-психологічну безпеку (вказані засади мають враховувати системний вплив як технічних факторів (роль інформаційних технологій у забезпеченні безпеки, уразливості технічних систем та способи їх подолання тощо), так і соціальних факторів (роль громадської думки, вплив соціальних мереж на психологічну безпеку, фактори ризику та захисні механізми від соціальних загроз і т. ін.).

Вивчення методів (засобів та способів) забезпечення інформаційно-психологічної безпеки (ідеться як про технічні методи (захист персональних даних, шифрування та захист інформації), так і про соціально-психологічні методи (вивчення поведінки та психології хакерів, профілактика психологічної маніпуляції та захист від соціальної інженерії).

Виокремлення та аналіз складових комплексної проблеми забезпечення інформаційно-психологічної

безпеки в сучасному світі (зокрема, мають бути досліджені: залежність соціуму від інформаційних технологій та персональних пристроїв; можливості поширення негативного впливу інформації в мережі; фактори, які це зумовлюють).

Визначення пріоритетних напрямів розвитку системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки (зокрема в контексті дослідження державної політики, системи заходів щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, у тому числі ролі інститутів громадянського суспільства в її забезпеченні).

Надання пропозицій щодо профілактики і протидії інформаційно-психологічним загрозам та покращення інформаційно-психологічної безпеки та окреслення перспектив подальших досліджень у сфері інформаційно-психологічної безпеки. Обґрунтування пропозицій суб'єктам публічної влади та системи забезпечення національної безпеки щодо виявлення, запобігання інформаційно-психологічним загрозам людині (індивіду) й суспільству і протидії їм, перспектив подальших досліджень цієї проблеми (вказані пропозиції мають охоплювати досить широке коло питань, зокрема: формування принципів профілактики інформаційно-психологічних загроз; розвиток системи освіченості та інформаційної грамотності, навчання населення для підвищення захисту від психологічної маніпуляції; створення спільних проєктів за участі фахівців з інформаційної безпеки та психології; запровадження ефективних технічних рішень та інструментів для захисту інформації; розвиток правової бази та міжнародного співробітництва у сфері інформаційно-психологічної безпеки).

Погоджуючись з О. Твердохлібом (2019), можемо сказати, що розвиток інформаційних технологій, цифровізація, зміни у системі забезпечення інформаційно-психологічної безпеки є явище, яке характерне для сучасного етапу демократичного розвитку та властиве всім державам світу. Тому одним з основних завдань органів публічної влади має бути формування оптимальної рівноваги між гарантуванням і забезпеченням права кожного на свободу висловлення та захистом честі, гідності й ділової репутації суб'єктів та об'єктів публічного управління в умовах демократії. З огляду на це важливим є формування ефективної системи інформаційно-психологічної безпеки як елемента національної безпеки. Це зумовлює необхідність поглибленого аналізу правових засад забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, розробки технологій інформаційної боротьби та методів управління інформаційним супроводженням при інформаційному забезпеченні життєдіяльності країни.

Як показав аналіз літературних джерел, широкий спектр проблемних питань щодо забезпечення інформаційної безпеки та розвитку інформаційно-комунікативних технологій, їх впливу на суспільство відображено в роботах науковців, проте дослідження масової і соціальної комунікації та інформаційного простору в сучасних швидкозмінних умовах, можливостей штучного інтелекту, цифровізації, а відповідно й виникнення нових загроз інформаційно-психологічній безпеці людини (індивіда) та суспільству, досліджені не достатньо.

Важливим питанням є також формування саме ефективної системи інформаційно-психологічної безпеки. У країнах ЄС та НАТО вже впроваджують спеціальні заходи та стратегії для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, оскільки вони

розуміють важливість захисту своїх громадян від інформаційних впливів, що загрожують національній безпеці. Україна в цьому напрямі також працює, але потрібно докласти більше зусиль, щоб впровадити аналогічні ефективні стратегії та заходи.

Однією з цілей інформаційно-психологічної безпеки є забезпечення захисту громадян від шкідливих і глибинних інформаційних впливів, а також підтримка позитивного самовідчуття і ставлення громадян до державних інститутів та своїх співітчизників. Одним із способів досягнення цієї мети є розвиток критичного мислення та медійної грамотності громадян. Вони передусім повинні бути здатні аналізувати інформацію, розрізняти факти від дезінформації та маніпуляцій, відрізняти об'єктивні джерела від підставних. Навички критичного мислення та медійної грамотності допоможуть людям бути свідомими споживачами інформації та захищати себе від маніпуляцій. Крім того, важливим аспектом інформаційно-психологічної безпеки є розвиток позитивної комунікації та спілкування в суспільстві. Держава повинна створювати належні умови для відкритого та взаємовигідного діалогу, коли кожна думка і погляд поважаються. Це сприятиме створенню сприятливого середовища для розбудови довіри і взаєморозуміння між громадянами та владою.

Таким чином, розуміння сутності та механізмів забезпечення інформаційно-психологічної безпеки є важливою передумовою подальшого розвитку сучасного суспільства. Це потребує подальших досліджень та розробки підходів, методів, технологій, концепцій, стратегій щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Окрему увагу необхідно приділити дослідженню політичної маніпуляції та інформаційно-психологічної безпеки в політичних відносинах, інформаційно-маніпулятивних технологій, війн інформаційної епохи, психо-технологіям керування медіареальністю, інформаційно-психологічним протидіям, інформаційним транснаціональним корпораціям, міжнародно-правовому забезпеченню міжнародної інформаційної безпеки. При цьому вивчення досвіду інших країн може бути досить корисним для розробки ефективних заходів і політик. Тільки широке розуміння і реалізація цієї концепції допоможуть громадянам захистити свою психологічну безпеку, а також забезпечити стабільність і безпеку країни в цілому.

Методи

Як зазначалось, метою статті є визначення кола завдань (проблемного поля дослідження) щодо розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати методологію, що базується на комплексному аналізі існуючих теоретичних досліджень, нормативно-правових актів та емпіричних даних. Виходячи з цього має бути здійснено глибинний аналіз попередніх досліджень означеної теми, вивчено актуальні нормативно-правові акти та зібрано емпіричну інформацію для отримання комплексного розуміння проблеми та виокремлення основних аспектів, що потребують подальшого вивчення. Тому методологічною основою дослідження має стати система загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів, а саме: методів системного аналізу, які дають змогу, зокрема, оцінити результати наукових, аналітичних розробок та зміст нормативно-правових актів;

історико-правового методу – для дослідження ґенези становлення системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України; компаративного методу – для порівняння та виявлення динаміки пріоритетів дій країн та зміни їх підходів до формування порядку денного і вибору основних проблем на різних хронологічних етапах становлення вказаної системи; ретроспективного, порівняльного та логіко-семантичного методів – для уточнення понятійно-категорійного апарату проблематики дослідження, зіставлення використаних організаційно-політичних, правових та інших механізмів при розв'язанні проблем щодо забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України; методів аналогії, синтезу та статистичного методу – для вдосконалення інституційних засад системи забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України, розробки рекомендацій щодо підвищення її ефективності; методів спостереження, теоретичного узагальнення та порівняльно-правового методу – для вивчення зарубіжного досвіду щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки людини (громадянина), суспільства, суб'єктів публічного управління та адміністрування в різних сферах їх діяльності, формулювання висновків та пропозицій у дослідженні; аналітично-графічного методу – для наочного спрощення результатів аналізу та представлення авторських розробок.

Об'єктом дослідження має бути система забезпечення інформаційно-психологічної складової національної безпеки України.

Результати

Вивчення інформаційно-психологічної безпеки є актуальною та складною проблемою сучасного суспільства. Дослідження в цій сфері виконуються як в Україні, так і за кордоном, і стають основою для розробки стратегій та систем забезпечення інформаційно-психологічної безпеки національної безпеки. Зокрема, аналіз наукових досліджень дав підстави дійти висновку про існування суттєвого впливу соціальних мереж на інформаційно-психологічну безпеку. Наприклад, ідеться про дослідження, що розкривають психологічні аспекти використання соціальних мереж та небезпеки, яку вони можуть становити для користувачів, а також праці науковців, у яких досліджується роль медіа у формуванні інформаційно-психологічної безпеки суспільства. У зарубіжних дослідженнях ґрунтовно вивчаються питання теорії та методології інформаційної безпеки, розглядаються поняття, принципи та завдання інформаційної безпеки, аналізується проблема інформаційної безпеки в контексті глобалізації та кібербезпеки. Тому необхідно вивчити більш ґрунтовно досвід інших країн щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки для його імплементації в систему національної безпеки України.

Однак ще залишається багато недосліджених проблемних питань, які потребують подальшого вивчення та уваги під час розробки теоретичних засад формування системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як складової національної безпеки України

Їх доцільно згрупувати за такими напрямками:

1. Уточнення понятійно-категорійного апарату, який стосується проблематики дослідження.
2. Виокремлення та системний аналіз викликів і загроз інформаційно-психологічній безпеці України в контексті

розвитку інформаційного суспільства, соціальних мереж, технологій штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, мобільного зв'язку.

3. Вивчення і аналіз існуючих підходів, моделей та методів забезпечення інформаційно-психологічної безпеки у світі та в Україні, включаючи дослідження історичного контексту та еволюції поняття "інформаційно-психологічна безпека".

4. Розробка теоретичних основ і принципів формування ефективної системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як складової національної безпеки України, яка б враховувала вплив інформаційних технологій на психологічну безпеку індивіда та суспільства, значення ефективної комунікації, психологічного захисту та стійкого (сталого) суспільного розвитку.

5. Аналіз ролі державної політики та заходів у забезпеченні інформаційно-психологічної безпеки, включаючи взаємодію державних та недержавних структур, роль інститутів громадянського суспільства та окремих громадян.

6. Розробка принципів профілактики і протидії інформаційно-психологічним загрозам, включаючи розвиток правової бази та перспективи міжнародного співробітництва.

Отже, в остаточному підсумку, очікувані результати дослідження мають включати розробку концептуальної моделі системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як складової національної безпеки України, виявлення основних факторів, що впливають на її формування та функціонування, а також оцінку ефективності сучасних заходів забезпечення інформаційної безпеки. У результаті цього буде можливість розробити практичні рекомендації щодо модернізації системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки та її інтеграції в систему національної безпеки.

Дискусія і висновки

Загалом, дослідження інформаційно-психологічної безпеки в сучасному суспільстві та її роль у забезпеченні національної безпеки є актуальною та складною проблемою. Багато вчених, як українських, так і зарубіжних, зверталися до цієї теми, але є ще багато недосліджених проблемних питань. Тому необхідно здійснити подальші дослідження для розробки теоретичних засад забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, які б, зокрема, враховували сучасні інформаційно-комунікаційні технології та соціальні виклики формування сучасного інформаційного суспільства.

У рамках дослідження мають бути ґрунтовно проаналізовані праці як українських, так і зарубіжних дослідників, які торкаються проблемних питань забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як визначального елемента національної безпеки.

Практична реалізація окреслених вище напрямів наукових досліджень комплексної проблеми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки як складової національної безпеки України дасть змогу сформувати теоретичні засади формування ефективної системи її забезпечення, оскільки вони, зокрема, передбачають урахування різноманітних чинників, об'єктно-суб'єктні характеристики, джерельну основу, системний аналіз здобутків попередніх досліджень.

Очікувані результати дослідження мають включати розробку концептуальної моделі системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, виявлення

основних факторів, що впливають на її формування та функціонування, а також оцінку ефективності сучасних заходів щодо її забезпечення. У результаті цього буде можливість розробити рекомендації щодо модернізації системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки в контексті більш тісної її інтеграції в систему національної безпеки.

Дискусія з порушеної теми буде пов'язана з можливими підходами до формування системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, аналізом ефективності різних засобів та способів і їх взаємозв'язку з іншими елементами національної безпеки. Висновки цього дослідження можуть послужити основою для розробки рекомендацій щодо поліпшення системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки та її інтеграції в систему національної безпеки.

Список використаних джерел

- Антонюк, В. В. (2017). *Організаційно-правові засади формування та реалізації державної політики інформаційної безпеки України* [Дис. канд. наук з держ.упр.: 25.00.02.].
- Бочарніков, В. П., Свешніков, С. В., Сиротенко, А. М., Коваль, М. В., Затинайко, О. І., Дергілова, О. В., & Ковальчук, П. А. (2022). *Безпекове середовище 2030*. НУОУ імені Івана Черняхівського.
- Братунь, К. О. (2021). *Безпековий вимір міждержавних українсько-російських відносин* [Дис. канд. політ. наук: 23.00.04.].
- Хабермас, Ю. (2000). *Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство*. Літопис.
- Дзьобань, О. П. та ін. (2021). *Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади*. Право.
- Канарський, В. С. (2021). Політико-правовий механізм державного управління інформаційно-психологічною безпекою України: сутність, функції та повноваження. *Наукові перспективи*, 9(15), 99–110.
- Криштанович, М. Ф., Пушак, Я. Я., Флейчук, М. І., & Франчук, В. І. (2020). *Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення*. Сполом.
- Левченко, О. В. (2021). Система забезпечення інформаційної безпеки держави у війсьній сфері: основи побудови та функціонування. *Видавець ПП "Євро-Волинь"*.
- Литвиненко, О. В. (2022). *Інтереси Росії та майбутнє архітектури європейської безпеки*. <http://do.gendocs.ru/docs/index-28814.html?page=2>
- Марків, О. Т. (2018). Постправда та фактчекінг – тренди сучасної комунікації. *Наука та освіта: ключові питання сучасності*. Т. 11. 235.
- Муравська (Якубівська), Ю. Є. (2017). Інформаційна безпека суспільства: концептуальний аналіз. *Економіка і суспільство*, 9, 289–294.
- Олещук, П. М. (2019). *Новітні політичні технології інформаційного впливу* [Дис. д-ра. політ. наук.: 23.00.02.].
- Орел, М., & Ситник, Г. (2023). *Суспільні реформи та інновації для досягнення цілей сталого розвитку: аспект публічного управління. Розвиток механізмів публічного управління в контексті реалізації євроінтеграційного вектора України (кейси розбудови освіти та економіки для забезпечення безпеки й досягнення цілей сталого розвитку)*.
- Панченко, О. А. (2020). *Державне управління інформаційною безпекою в епоху турбулентності* [Дис. д-ра наук держ. упр.: 25.00.05.].
- Панченко, О. А., & Гнатенко, В. С. (2023). Інформаційна безпека у сучасному вимірі. *KBIL*. DOI: 10.5281/zenodo/7928084
- Резнікова, О. О. (2022). *Національна стійкість у умовах мінливого безпекового середовища*. НІСД.
- Сушко, Д. В. (2017). Основні напрями формування системи інформаційно-психологічної безпеки в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія "Психологія"*, 1(60), 61–66.
- Твердохліб, О. С. (2019). *Інформаційна політика України: концептуальні засади становлення та перспективи розвитку*. ІПК ДСЗУ.
- Arora, S. C. (2016). Psychological Aspects and Implications of Information Security in Organizations. *International Journal of Research in Computer Applications and Robotics*. 4, 5, 76–82.
- Datsyuk, Andriy, Marutyan, Rena, & Melnyk, Yuriy (2021). Ukraine's national security political and legal support under democratic transition conditions. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 11, 187–192. DOI: www.doi.org/10.33543/1101
- Fischer, B. S. (2018). The Role of Psychological Factors in Cyber Security: Theory, Research, and Practice. *Journal of Information Security and Applications*, 38, 17–30.
- Habermas, J. (1994). Faktizität und Geltung: Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und Staatstheorie. Suhrkamp.
- Sytnyk, G. Orel, M. Ivanova, V. & Taran, Y. (2023). Conceptual understanding of the relationship between political and administrative processes in the context of social systems. *Cuestiones Políticas*, 40, 74. 631–647. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38936/43525>. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4074.34>

References

- Antonyuk, V. V. (2017). *Organizational and legal foundations of the formation and implementation of Ukraine's state policy on information security* [PhD Thesis in Public Administration.: 25.00.02.] [in Ukrainian].
- Arora, S. C. (2016). Psychological Aspects and Implications of Information Security in Organizations. *International Journal of Research in Computer Applications and Robotics*, 4, 5, 76–82.
- Bocharnikov, V. P., Sveshnikov, S. V., Syrotenko, A. M., Koval, M. V., Zatinaiko, O. I., Derghilova, O. V., & Kovalchuk, P. A. (2022). *Security environment 2030*. Ivan Chernyakhovsky National University Odesa Maritime Academy [in Ukrainian].
- Bratun, K. O. (2021). Security dimension of Ukrainian-Russian interstate relations [PhD Thesis in Political Science: 23.00.04.] [in Ukrainian].
- Datsyuk, Andriy, Marutyan, Rena, & Melnyk, Yuriy (2021). Ukraine's national security political and legal support under democratic transition conditions. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 11, 187–192. www.doi.org/10.33543/1101
- Dzioban, O. P. et al. (2021). *National security: Worldview and theoretical-methodological principles*. Pravo [in Ukrainian].
- Fischer, B. S. (2018). The Role of Psychological Factors in Cyber Security: Theory, Research, and Practice. *Journal of Information Security and Applications*, 38, 17–30.
- Habermas, J. (1994). Faktizität und Geltung: Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und Staatstheorie. Suhrkamp.
- Habermas, Jürgen (2000). *Structural transformations in the sphere of openness: The study of the category of civil society*. Litopys [in Ukrainian].
- Kanarskyi, V. S. (2021). Politico-legal mechanism of state governance of information-psychological security of Ukraine: Essence, functions, and powers. *Scientific Perspectives*, 9(15), 99–110 [in Ukrainian].
- Krishtanovych, M. F., Pushak, Ya. Ya., Fleichuk, M. I., & Franchuk, V. I. (2020). *State policy on ensuring national security of Ukraine: Main directions and implementation features*. Spolom [in Ukrainian].
- Levchenko, O. V. (2021). *System of ensuring information security of the state in the military sphere: Basics of construction and functioning*. Yevro-Volyn [in Ukrainian].
- Lytvyenko, O. V. (2022). *Russia's interests and the future of European security architecture*. <http://do.gendocs.ru/docs/index-28814.html?page=2>
- Markiv, O. T. (2018). Post-truth and fact-checking – trends in modern communication. *Science and Education: Key Issues of the Present*, 11, 11–119 [in Ukrainian].
- Muvska (Yakubivska), Yu. Ye. (2017). Information security of society: Conceptual analysis. *Economy and Society*, 9, 289–294 [in Ukrainian].
- Oleshchuk, P. M. (2019). *Modern political technologies of information influence* [PhD Thesis in Political Science: 23.00.02.] [in Ukrainian].
- Orel, M., & Sytnyk, H. (2023). *Social reforms and innovations for achieving sustainable development goals: Public management aspect. Development of mechanisms of public administration in the context of Ukraine's European integration vector (cases of education and economy development for ensuring security and achieving sustainable development goals)*. 699–794 [in Ukrainian].
- Panchenko, O. A. (2020). *State management of information security in the era of turbulence* [PhD Thesis in Public Administration.: 25.00.05.] [in Ukrainian].
- Panchenko, O. A., & Hnatenko, V. S. (2023). *Information security in a modern dimension*. KVITs. DOI: 10.5281/zenodo/7928084 [in Ukrainian].
- Reznikova, O. O. (2022). *National resilience in a changing security environment*. NISD [in Ukrainian].
- Sushko, D. V. (2017). Main directions of formation of the information-psychological security system in Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv: Psychology Series*, 1(60), 61–66 [in Ukrainian].
- Sytnyk, G., Orel, M., Ivanova, V., & Taran, Y. (2023). Conceptual understanding of the relationship between political and administrative processes in the context of social systems. *Cuestiones Políticas*, 40 74. 631–647. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38936/43525>. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4074.34>
- Tverdokhlib, O. S. (2019). *Information policy of Ukraine: Conceptual foundations of formation and development prospects*. IPK DSZU [in Ukrainian].

Отримано редакцію журналу / Received: 06.12.23
Прорецензовано / Revised: 26.12.23
Схвалено до друку / Accepted: 11.01.24

Andrii SHAPOVALOV, PhD Student

ORCID ID: 0009-0004-2301-375X

e-mail: AndriiShapovalov@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FORMATION OF THE SYSTEM FOR ENSURING INFORMATION-PSYCHOLOGICAL SECURITY AS AN ELEMENT OF NATIONAL SECURITY: THEORETICAL ASPECT

Background. Today, the dominant factor that determines the level of global and national security is the transformation of the international relations system and national and international security systems in all spheres of modern society. Simultaneously, there is a destruction of existing systems and the creation of more effective ones in responding to contemporary security challenges. One of them is the system of ensuring the information-psychological component of national security. In its formation, a number of interdependent factors should be taken into account, including the peculiarities of the dynamics of information-psychological security challenges through the prism of implementing the potential of destructive strategic communications at the national, regional, and global levels, as well as the trends in the formation of a multipolar world. The necessity of this a system is primarily due to the emergence and influence of new threats of an information-psychological nature on individual, group, and public consciousness. The goal of the article is to define the range of tasks for developing the theoretical foundations for the formation of a system to ensure the information-psychological component of Ukraine's national security.

Methods. Systemic, synergistic, dialectical logic, comparative, structural-functional methods, and generalization were used.

Results. The practical value of the expected scientific results lies in the fact that the obtained theoretical provisions, conclusions, and suggestions can be used to solve theoretical and practical problems related to ensuring the information-psychological security of individuals, society, public administration and administration subjects in various spheres of their activities, as a determining condition for ensuring sufficient effectiveness of Ukraine's national security system under modern statehood conditions.

Conclusions. The study of information-psychological security is a complex problem of modern society that requires further research. It is important to identify threats, develop a conceptual model, and a system of measures to ensure information-psychological security. The results of the research and the development of the concept of the system of ensuring information-psychological security can contribute to the creation of effective strategies and policies in the field of information security, which will help ensure national security and sustainable development of society.

Keywords: National security, information-psychological security, national security system, information security, public administration, sustainable development.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.